

- Всероссийской конференции 19-21 октября 1999 года. Геленджик. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lawclinic.ru/library
2. Вивчення швейцарського досвіду у сфері медіації // Відновне правосуддя в Україні. – 2007. – № 2. – С. 55 – 66.

Розвадовський В. І.

к.ю.н. завідувач кафедри
конституційного, міжнародного та
адміністративного прав навчально-
наукового юридичного інституту ВДНЗ
«Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ДЕРЖАВИ НА ЯДЕРНУ БЕЗПЕКУ

За Конституцією України людина, її життя, здоров'я та безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, права й свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави [5]. І це відповідає європейським та загальносвітовим стандартам. У зв'язку з цим сучасна українська конституційна правова наука здійснює теоретичні та практичні дослідження з метою всебічного забезпечення прав і свобод людини.

В Україні однією з головних проблем є забезпечення ядерної безпеки. Історично обставини склалися так, що Україна посідала третє місце у світі за ядерним потенціалом. Окрім того, наша країна вже на початку становлення незалежності оголосила про намір дотримуватися трьох неядерних принципів і відмовилася від використання ядерної зброї [2; 3, с. 6–7].

Конституцією України визначено засади забезпечення екологічної безпеки. На державу було покладено обов'язок дбати про екологічну безпеку, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду українського народу [5].

Отже, розвиток конституційних засад означив зародження в національному праві якісно нового конституційного рівня регулювання відносин ядерної безпеки, які сформувалися не тільки в сфері використання ядерної енергії, а й забезпечення права людини на ядерну безпеку.

Екологічний стан планети продовжує погіршуватися внаслідок ядерних випробувань і нових спроб створення ядерної зброї, які здійснюють деякі країни всупереч нормам міжнародного права. Ядерні загрози (ядерний тероризм, ядерні технології подвійного використання, створення ядерної бомби під прикриттям мирного розвитку ядерної енергетики тощо) зумовлюють загострення міжнародних відносин [9].

Порушенням у сфері ядерної безпеки можна назвати недотримання деякими країнами вимог міжнародного права через відсутність ефективних правил забезпечення ядерної безпеки. Цілком очевидно, що нинішня система забезпечення ядерної безпеки вже вичерпує свій ресурс і потребує докорінних змін, зокрема шляхом конституційного регулювання. Прагнення держав набути ядерного статусу повинно співвідноситися з думкою та волею народу, що реально є можливим в умовах конституційного регулювання.

Це актуалізує пошуки відповідей на запитання, чи законно певні держави продовжують володіти ядерною зброєю, чи є в держави конституційне право використовувати ядерну енергію та нарощувати ядерний потенціал. Ми переконані, що розв'язання таких проблем на конституційному рівні насамперед поставило б захист прав людей і народів на перше місце. У таких умовах реалізація права людини на ядерну безпеку унеможливила б використання людей та народів у протистоянні між державами щодо використання ядерної енергії всупереч міжнародному праву. Запровадження конституційного регулювання допомогло б запобігти застосуванню військових санкцій, унаслідок яких гинуть мирні люди.

Отже, сучасні тенденції розвитку суспільних відносин спонукають до необхідності:

- а) правового регулювання ядерних відносин на конституційному рівні;
- б) проведення науково-практичних правових досліджень усієї сфери ядерних відносин і ядерної діяльності незалежно від військових чи мирних концепцій використання ядерної енергії, адже як військове, так і мирне використання ядерної енергії руйнує екологічні умови безпечного існування людини та всього живого на Землі.

Нагальною вимогою сучасності є пошук ефективних, особливо конституційних, інструментів забезпечення ядерної безпеки. Тому необхідність усебічного забезпечення прав і свобод людини визначає основну мету проведення науково-правових досліджень з проблем ядерної безпеки [8].

Потрібно звернути увагу на те, що деякі вчені розглядають ядерну зброю як засіб забезпечення національної безпеки та політичного стримування тощо. І не лише в Україні панує думка, що володіння ядерною зброєю визначає розвиток людського потенціалу створення значних ресурсів. За правильного використання цього потенціалу Україна могла б перетворитися на сильного конкурента країн Європейського континенту» [4, с. 106]. Проте, на наш погляд, це не є аргументом, бо не лише володіння ядерною зброєю визначає силу держави. Однак, це слугувало б вагомим важелем захисту як суверенітету нашої держави на міжнародній арені, так і забезпеченню прав людей на ядерну безпеку.

Ми підтримуємо науковий висновок Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України: національна безпека окремої країни – це ступінь реального рівня прав і свобод її громадян; відсутність загрози правам і свободам людини, базовим інтересам і цінностям суверенної національної держави [1, с. 15, 44]. Гарантування національної безпеки має здійснюватися не лише економічними, екологічними, технологічними, інформаційними засобами, а й шляхом проголошення примату прав і свобод громадянина над правами держави [1, с. 15]. Але це, на нашу думку, повинно мати конституційну основу та отримати конституційне закріплення насамперед у країнах із ядерним потенціалом.

Підтримуємо висновок, що право людини на безпеку має визначатися як комплексне, узагальнююче, інтегральне право, право на такий правопорядок, за умов якого забезпечуються (гарантуються, охороняються і захищаються) права і свободи людини. Причиною небезпеки завжди виступають саме певна діяльність, поведінка людей. Надійна безпека може бути досягнута лише через усунення причин створення загрози для людини, її прав і свобод [6, с. 9–13].

Під час проведення конституційної реформи доцільно розробити з метою посилення національної безпеки України та забезпечення прав і свобод людини на ядерну безпеку окремий розділ у Конституції, який містив би норми про екологічну та ядерну безпеку як невід'ємні складові національної безпеки. У конституційному проекті 1990-х років (Постанова Верховної Ради «Про Концепцію нової Конституції України» від 19 червня 1991 року) обґрунтовано пропонувалось окремим розділом VII врегулювати питання національної безпеки, а главою 24 закріпити конституційні засади про «неучасть України у військових блоках. Постійно нейтральний і без'ядерний статус».

Одними з основних засад мають бути норми про ядерну безпеку. Треба конкретизувати досі нереалізовані та «забуті» положення розділів VII «Екологічна безпека» та IX «Зовнішня і внутрішня безпека» Декларації про державний суверенітет України [2]. А також урахувати досвід використання ядерної енергії та закріпити конституційне право людини на ядерну безпеку й механізм його реалізації.

Отже, на сьогодні в Україні існують нагальні проблеми реалізації прав людини та держави на ядерну безпеку, які необхідно вирішити, на нашу думку, наступним чином:

1) На конституційному рівні закріпити поняття і шляхи реалізації права на ядерну безпеку державою і людиною, а також проводити необхідні науково-правові дослідження з проблем ядерної безпеки;

2) Необхідність проведення досліджень ядерного потенціалу України (інших держав) та її (їх) екологічного становища для всебічного становлення всіх проблем в даній галузі;

3) Створення загального міжнародного стандарту [7] - чіткого механізму реалізації права держави і людини на ядерну безпеку, яке повинно забезпечуватися ефективними методами, котрі реально зобов'язуватимуть кожну з держав дотримуватися цих принципів та забезпечувати їх реалізацію на практиці.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Белорус О. Г. Глобальные трансформации и стратегии развития: Монография / О. Г. Белорус, Д. Г. Лукьяненко и др. – К.: Ориане, 2000. – 424 с.
2. Декларація про державний суверенітет України / Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 27. – Ст. 132.
3. Дослідження і розробки у сфері євроатлантичної інтеграції України: Зб. наук. праць / За заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф. В. П. Горбуліна. – Вип. 2. Актуальні питання міжнародного співробітництва щодо зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї. – К.: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. – 148 с.
4. Журавський В. С. Україна політична: переступити через прірву – К.: Логос, 1995. – 208 с.
5. Конституція України / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Тихий В. П. Загальна декларація прав людини – основа правового забезпечення безпеки людини // Загальна декларація прав людини: історія та сучасний розвиток. – К.: ВЦ УНА, 2004. – 32 с.

7. Малишко В. М. Виникнення національних та формування міжнародних стандартів в галузі прав людини / В. М. Малишко // Загальна декларація прав людини : історія та сучасний розвиток. – К. : ВЦ УНА, 2004. – С. 13-17.
8. Лісовський П. М. Питання методології національної безпеки України. / П. М. Лісовський. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – 158 с.
9. Коцюба Р. О. «Концептуальні засади конституційного забезпечення прав і свобод людини на ядерну безпеку в Україні» / Р. О. Коцюба // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Екологічне законодавство України: стан та перспективи розвитку» – Харків : «Право», 2008. – С. 97 – 100.

Савенко В.В.
к.і.н., доцент

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАКОНУ У ПРАВОСВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯНИНА

З появою у світі, людина стикається з низкою еволюційних процесів які одночасно стимулюють її прогрес та прагматичне ставлення до умов буття. В наслідок історичного розвитку, кризи, що дедалі більше поширюється в сучасному світі, та поступового розвитку моральної свідомості і рефлексії людина дедалі більше усвідомлює сукупність практичних істин, що стосуються її суспільного життя і є похідними від гранично різних або навіть в основі своїй протилежних теоретичних поглядів їй подібних [1, с. 75]. У такий спосіб формується світогляд людини, в якому вона плекає свої внутрішні цінності, позиції, переконання, ідеали, вірування – узагальнені знання про світ. Що більше в людини цих знань, то ліпше вона оперує поняттями, вміє якісно, точно й лаконічно висловити свою думку з тих чи інших питань. Проте, світоглядними є не всі види знань, а лише ті, які людина вважає визначальними і які більш практично й теоретично відкривають зміст відносин між нею та навколишнім світом. Так чи інакше, розмірковуючи над проблемою впливу закону на формування правосвідомості громадянина потрібно зрозуміти, як саме відбувався процес зародження та становлення самого громадянського суспільства.

Філософська мудрість з початку її зародження проявлялася як критика традиційного укладу життя, норм і уявлень про навколишній світ, відтак плекалася на ґрунті сумніву щодо справедливості й істинності буденних, традиційно-патріархальних положень. Для етапу міфологічно-релігійної свідомості суспільного буття характерною була ставка не стільки на осмислення і цілеспрямоване вдосконалення соціальної дійсності, скільки на традицію, ритуал, усталені норми поведінки та системи цінностей, які становили основу врегулювання суспільних відносин та були, по по-своєму плідними і глибокими спробами осягнення буття.

Із загостренням кризи міфологічно-релігійної свідомості, виникає потреба відділити істинне від загальноприйнятого, справжнє від видимого, визначити нові життєві орієнтири і побудувати на цій основі новий міцний